

Bonus Nuntium

A Koszta József Múzeum tudományos, muzeológiai, művészeti és művelődési online folyóirata

Őze Lajos élete és szentesi kötődése¹

Szabó Dániel*

* történész, régésztechnikus, a Koszta József Múzeum munkatársa

Rezümé

Tanulmányomban Őze Lajos életéről, munkásságáról, nehéz gyermekkoráról, iskolás éveiről írok. Bemutatom tanárnőjét, aki korán felismerte színészi tehetségét és segítette pályája elindulásában. Színészi tanulóévei során meghatározó mentorait, akiktől a szakma minden apró mozzanatát megtanulta. Karrierjét vidéken kezdte, ahol több színdarabban is ki tudta magát próbálni. Gazdag munkássága miatt csak főbb színházi szerepeit és filmes karrierje fontosabb állomásait mutatom be. Pályája során megközelítőleg száz színházi előadásban játszott, és legalább ugyanennyi filmben szerepelt. Megtörte a betegség és fiatalon hunyt el, mégis kész életművet hagyott maga után, mely máig hat színházművészetünkre.

Gyermekkora és iskolái

Őze Lajos 1935. április 27-én született Szentes egyik szegény városszéli parasztházában. Apja Őze Lajos, anyja Szabó Erzsébet Karolina volt.² Szentes város, Csongrád megye északi részén található. Fontos folyói a Tisza és a Körösből eredő Kurca, mely kettévágja a települést. Első okleveles említésére 1332-ben Scenthus (Szentüs) formában került sor. Szentes 1836-ig földesúri joghatóság alatt álló mezőváros volt, majd 1848-ban elnyerte a rendezett tanácsú város státust. Csongrád vármegye központja volt 1883–1950-ig.³

1 A publikációt lektorálta: Dr. Gajdó Tamás, színháztörténész, az OSZMI tudományos kutatója.

2 „Alkalmi munkás volt az apám. Mindenhez értett. Dobálta a világ ide-oda. Hentesként kezdte, s uránbányászként fejezte be az életét. Anyám szakácsnő volt az állami gazdaságban, majd házi gyermeknevelő, háztartásbeli – szóval minden a világon.” Valachi (1993), 9–10.

3 Labádi (2000), 99–199.

Őze Lajos a Horthy korszak idején született. A városban a meghatározó iparág még ekkor is a mezőgazdaság volt, de a modern technológia⁴ Szentesen is átalakította a mindennapi életet a két világháború közötti időszakban.⁵ A közegészségügy javulása⁶ ellenére a családot súlyos tragédiák érték. *„Eredetileg négyen voltunk testvérek. De vert minket a sors: egy gyógyíthatatlannak tűnő, megállíthatatlan bélhurut elpusztította három hónapos korában két testvéremet. Egy húgom maradt életben.”*⁷ Őze Lajos is megbetegedett csecsemőkorában; élet és halál között lebegett, de sikerült kigyógyulnia súlyos betegségéből.⁸

Gyermekkoráról keveset tudunk, az biztos, hogy nem volt egyszerű és felhőtlen. A szülők gyakori veszekedése és az állandó anyagi gondok miatt gyakran került nevelőszülőkhöz. Erre így emlékezett vissza: *„Egy bizonyos családi vita során megszakadt az úgynevezett életközösség apámmal, és én egy nevelőanyához kerültem, aki apámat is nevelte. Állítólag nem voltam hajlandó az éjjeli edényre ráülni, ezért a nevelőanyám verte a hátamat. Akkor kezdődött nálam, sokkos idegalapon, a dadogás.”*⁹ Ez kihatással volt fejlődésére, mivel a többi gyerek gyakran csúfolta és kiközösítették a játékokból, ezért barátok nélkül nőtt fel. *„Azt hiszem, ha rokkantnak születek, akkor sem gúnyolnak ennyit úgynevezett embertársaim, mint így, hogy dadogtam. A vakot ugyanis átvezetik az utcán, a bénán is segítenek, de a dadogóst mindenki csak kiröhögi. Nahát, én ezt fogtam ki. Sem játszótársaim, sem barátaim nem voltak...”*¹⁰ A nehézségek ellenére a jó dolgokra később szívesen emlékezett. Ezek az emlékek a szülői házhoz kötődtek, mely az Árpád utca 56. szám alatt állt. *„Középütt a konyha, kétoldalt a két tisztaszoba, alul alsó épületek, disznóólak és Szentes városának a legkülsőbb utcái, ahonnét át lehetett látni Szegvárra, a bánomhádi temetőre, ahol fekszik az apám, nagyanyám, nagyapám. Amerre a szem ellátott, mindenféle kukoricaföldek és búzatáblák voltak... Szerettem kiállni a kapuba, mert onnan messzire ellátam. Ez a messziség nekem a végtelen távoli világot jelentette. Az embert*

4 A film népszerű szórakoztatóipari ágazattá vált. 1920-ban 347, 1929-ben 496 s 1935-ben már 599 mozi működött országszerte. Szentesen 1912-ben nyitotta meg kapuját az első filmszínház. A másik fontos újítás a rádió volt. A rendszeres rádióadások 1925. december 1-én indultak meg. Ekkor 16 ezer készülék volt országszerte, míg 10 évvel később, már 340 ezer. Romsics (2017), 414. A közlekedésben még ekkor is fontos volt a vasút. Szentes is rendelkezett vasútállomással, már 1887 óta. Azonban az új motorizált járművek is egyre nagyobb teret hódítottak. Személyautók száma 1938-ra 19 ezerre nőtt. Romsics (2017), 408. Lásd képek 2. kép.

5 Az országban a mezőgazdaság aránya az 1913-as 44%-ról, az 1930-as évek végére 30%-ra csökkent a nemzeti jövedelmen belül. Romsics (2017), 408. Lásd képek 1. kép.

6A Horthy korszakban a század elejéhez viszonyítva a közegészségügy nagy fejlődésen ment keresztül. Visszaszorult a háború előtt népbetegségnek számító tüdőbaj és a csecsemőhalandóság is jelentősen mérséklődött. A várható élettartam 1941-re 57 évre emelkedett az I. világháború előtti 37–38 évről. Romsics (2017), 411–412.

7 Valachi (1993), 10.

8 Valachi (1993), 10.

9 Valachi (1993), 13.

10 Valachi (1993), 13.

*látásra nem nevelik. Beleszületik a helybe, s lát ameddig lát. Sikon, itt az Alföldön messze lát, néha túlságosan is messze...*¹¹

Gyerekként szeretett moziba járni és filmeket nézni. A jegyvásárlást a következőképpen oldotta meg: *„Nálunk otthon mindig volt tyúk, ezek gyakran félrehozták, és ez volt a szerencsém: így el tudtam lopni néhány tojást. Tudtam ugyanis, hogy a mozivászonról körülbelül három méterre lévő hely csak két tojásba kerül. Ezt a kettőt elcsórtam – ez otthon nem nagyon tűnt fel –, és elmentem a moziba. A filmeket nagyon-nagyon szerettem.*¹²

A II. világháború idején a mind nehezebbé váló napi megélhetés előteremtése miatt a fiatal Őze is besegített az otthoni munkákba. Rendszeresen elkísérte nagymamáját a piacra. Ekkor ő tolt ki a talicskát, majd délben, iskola végeztével együtt indultak haza. Apja katonai szolgálata miatt az ő munkája egyre fontosabb volt az anyagi nehézségekkel küszködő családnak. Szóttek és kötöttek otthon, amiből nehezen, de meg tudtak élni.¹³ Dadogása az iskolás korában is megmaradt. Hiába vitték orvoshoz – nem tudtak segíteni problémáján. Emiatt a könyvek felé fordult, és amikor csak tehetett olvasott. Ez is sokat segített neki a dadogás leküzdésében. *„Otthon volt egy kis zuglim, ahol jól meg tudtam lenni egymagam, nem volt zaj, nem volt baj, semmi és senki nem zavart. Ott elbújtam. Míg a többiek kint fogócskáztak, nekem nem maradt más, mint a könyv, az újság, minden, ami betű volt. Elkezdtem olvasni szép lassan, halkán, szinte magamban – és ekkor a görcs lassan felengedett bennem. Feloldódtam. Olvastam a Verne-összest, Jack Londont, no és a Viharsarok című újságot.*¹⁴

Őze Lajos első iskolája Szentesen a Petőfi utcai polgáriban¹⁵ volt, melyet jeles eredménnyel végzett el. Ezt követően – tanárai javaslatára – 1949-ben a Horváth Mihály Gimnáziumban szeretett volna továbbtanulni, de elkésett a jelentkezés beadásával, ezért a mezőgazdasági gimnáziumban¹⁶ folytatta tanulmányait.¹⁷ Ez meghatározó döntés volt további életére nézve. Az iskolában a magyar–történelem szakos tanárnője dr. Sári Ilona¹⁸ látta meg

11 Valachi (1993), 14–15.

12 Valachi (1993), 15.

13 *„Apám után ugyanis kaptunk a városházától valamifajta kegydíjszerű juttatást, de hát az árak akkor is csak emelkedtek, s bizony voltak napok, amikor az epret kellett lerázni a fáról... Szóval a gyermekkor – ahogy így felnőttfejjel visszaemlékszem – rettenetes volt. És mégis, valahogy azóta is innen merítek, mert ezek az évek valami megmagyarázhatatlan dolgot hoztak ki belőlem.*” Valachi (1993), 17.

14 Valachi (1993), 20

15 Az intézmény a háborút követően átalakult általános iskolává.

16 Ma Bartha János Kertészeti Szakgimnázium, Szakközépiskola.

17 Ahogy azt az 1983-ban Molnár Gál Péternek adott interjújában megemlítette történelem szakos tanár szeretett volna lenni, mivel nagyon érdekelték a II. világháborús német vezérkarral kapcsolatos kérdések.

18 Dr. Sári Ilona a szegedi egyetemen Sík Sándor tanítványaként végzett magyar–történelem szakos tanárnőként. A technikumban és azon kívül is nagy szakmai odaadással látta el munkáját. A kollégistáknak irodalmi színpadot hozott létre és egy-egy színdarab részletet is megtanított nekik. Valachi. (1993), 26.

benne a tehetséget. Tanárnője így emlékezett rá: „Minden vonzotta, ami az irodalommal volt kapcsolatos. Szívesen szerepelt, bolondozott, ilyenkor oldott volt. De amint személyére irányult az érdeklődés, azonnal bezárkózott. Rendkívül gátlásos volt.”¹⁹ Ekkoriban hangos olvasással, valamint a versek és rímek gyakorlásával, sikerült teljesen leküzdenie dadogását. Kezdetben még nehéz volt őt rávenni, hogy iskolai ünnepeken szavaljon, de fokozatosan sikerült legyőznie gátlásait.²⁰ Előző iskolájával ellentétben itt már jól érezte magát. Az ifjú Őzét határozott egyéniségű embernek írták le osztálytársai, ő azonban tudott nagyon zárkózott is lenni.²¹ A nyári szünetekben a tangazdaságban dolgozott. Kocsisnak állt, ennivalót vitt a helyi gazdaságok dolgozóinak és így keresett némi költőpénzt.²² Annak ellenére, hogy szentesi volt az iskola kollégiumában ingyen lakhatott, ruháit azonban saját magának kellett megvásárolnia. Édesapjától 16 éves kora után nem kapott anyagi támogatást.²³ A tanárnője szervezésében tett szegedi színházlátogatás keltette fel érdeklődését a színészi pálya iránt. Erre az eseményre így emlékezett vissza dr. Sári Ilona: „Elhatároztam, hogy az egész évfolyamot – az A és B osztályt is – elviszem Szegedre. Már nem emlékszem, melyik darabot láttuk, de arra igen, hogy Lajos lázban égett: milyen is az a színház... A gyerekekre olyan mély benyomást tett az előadás, hogy magam is meglepődtem. Másnap Lajos félrevont, és megkérdezte: „Tanárnő, kérem, mit gondol, tudnék én valaha úgy játszani, mint ezek a szegedi színészek?” Meglepődtem: „Maga ilyesmin gondolkodik? Színész szeretne lenni?” Akkor már visszakozott: „Nem, nem!” – és nem beszélt erről egy darabig.” A színészi karrier melletti végső elhatározásában nagy szerepe volt magyartanárnőjének, akihez a fiatal Őze sokszor fordult tanácsért.²⁴ Időközben elkezdett bátortalanul udvarolni évfolyamtársának Szabó Magdának. „Elhatároztam, hogy elmegyünk moziba: volt hetven fillérem. A film alatt végig arra készültem, hogy megmondom, megmondom, megmondom neki: „Magda, szeretlek!” Izzadtam, kivert a víz, de képtelen voltam kinyögni a vallomást.” Magda lett az első felesége.²⁵

Színházi karrierje kezdetén

19 Dr. Sári Ilona Őze Lajosról: Valachi (1993), 27.

20 Valachi (1993), 27–28.

21 Valachi (1993), 28.

22 Egyszer egy fiatal szülés előtt álló lányt kellett a kórházba vinnie egyik ismerősével, aki út közben megszülte gyermekét. Valachi (1993), 30.

23 Az iskola igazgatója által Őze Lajosról készült feljegyzés 1952-ben leírja mennyire szegény körülmények között nőtt fel. Valachi (1993), 39.

24 Valachi (1993), 32.

25 Ekkor évfolyamtársának udvarolt bátortalanul. „Valachi (1993), 34.

Magyartanárnöje biztatására 1952-ben elutazott Szolnokra a Színművészeti Főiskola kihelyezett felvételi vizsgájára. Simon Zsuzsa,²⁶ az intézmény főigazgatója vezette a meghallgatást. Az ifjú Őze először *A walesi bárdokat*, majd Móricz Zsigmond *Sári bíró* című színművéből adott elő egy részletet. A felvételi sikeres volt. Erre így emlékezett: „*Forróság öntötte el a mellem. Olyasmit éreztem, mint akkor, amikor szerelmes voltam: ha most még valami, történik, megszakad a szívem. Biológiai értelemben.*”²⁷

Az elkövetkezendő évek nagy változást hoztak számára. A budapesti évek alatt alkalmazkodnia kellett a nagyvárosi nyüzsgéshez.²⁸ Ezek az években a politikai helyzet sokat változott. A Rákosi-korszak a fiatal Őze Lajos életére is rányomta a bélyegét. Az osztálytársak főként a politikai témákban egyáltalán nem nyilvánultak meg, mivel úgy gondolták, hogy besúgók vannak közöttük. A főiskolán a hallgatók között egy alkalommal ártatlan szakmai vita alakult ki arról, hogy egy szovjet vagy egy olasz rendező lehet-e a jobb?²⁹ Ezt fegyelmi tárgyalás követte, azokat a diákokat, akik az olasz rendezőt preferálták eltanácsolták az intézményből. Őze Lajos ekkoriban politikai kérdésekben nem nyilvánult meg, ennek ellenére 1952. december 1-én készült egy dokumentum, melyet a főiskola személyügyi előadó-helyettese írt róla: „*Nagyon nehéz anyagi körülmények között élő fiú. 3 tagú családjáról neki kellene gondoskodnia. Ez sokszor hátráltatja munkájában. Becsületes, őszinte. Egy olyan fiúval barátkozott, akit szovjetellenes magatartása miatt a Főiskoláról eltávolítottak. Ő saját állítása szerint nem tudott ezekről a dolgokról, és a fegyelmin sem derült ki ellene semmi. Marxista tudása megfelelő. Osztálytársai szeretik.*”³⁰

Ezekben az években az emberek kényszerűen és félelemből alkalmazkodtak a rendszerhez, ezt bizonyítja egy 1954 körüli szovjet filmküldöttség látogatása a főiskolán. Az

26 Simon Zsuzsa (1910–1996) – színésznő, rendező, színházigazgató. A Belvárosi Színház tagja 1932–1939-ig. 1940–1944 között az Ország Magyar Izraelita Kulturális Egyesületben lépett fel. 1945–1947-ig a nagyvárosi Állami Színház igazgatója. 1949–1951-ben a Belvárosi Színház igazgatója. 1950–56 között a Színház- és Filmművészeti Főiskola főigazgatója. 1957–1960 a Petőfi és Jókai Színház igazgatója. 1960–1962 a Fővárosi Operettszínház főrendezője. 1962–1990 között a Thália Színház tagja.

<https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz23/180.html> Letöltés időpontja: 2020.05.26. 09:05

27 Valachi (1993), 36.

28 Molnár Gál Péternek adott 1983-as interjújában mesélt első budapesti élményeiről. Miután megérkezett Budapestre és leszállt a Nyugati pályaudvaron a vonatról elment előtte a 6-os villamos. Nagyon megijedt, mert azt hitte csak ez az egy villamos jár a városban, ami el tudná vinni. Megfordult a fejében, hogy hazamegy, de végül a maradás mellett döntött. Másik élménye, amit ekkor tapasztalt, hogy a nyílt alföldi tér után a nagyváros, a bezártság érzését keltette benne. Molnár Gál Péter (1936–2011) szinkritikus, dramaturg. 1961-ben szerezte diplomáját a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Ezt követően a Petőfi Színház dramaturgja. 1961–1978 között a Népszabadság kulturális rovatvezetője volt. 1978–1980 a Magyar Színházi Intézet tudományos főmunkatársa. 1980–1981 a Pécsi Nemzeti, 1981–1982 a Békés Megyei Jókai, 1982–1983 a veszprémi Petőfi Színház dramaturgja volt. 1983–1989 a Mozgó Képek, 1989-től a Népszabadság főmunkatársa.

<https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz15/473.html> Letöltés időpontja: 2020.05.26. 09:15

29 Az olasz De Sica és az orosz Pudovkin rendezőkről vitatkoztak maguk között a hallgatók. Valachi (1993). 50.

30 Valachi (1993), 51.

iskola vezetősége azoktól a hallgatóktól, akik részt vettek a találkozón bekérték az előre megfogalmazott írásos hozzászólásaikat, és kérdéseiket, ezek elfogadása után csak így „vitatkozhattak”. A sok negatívum ellenére Őze Lajos jó emlékeket is őrzött a korszakról: *„Kaptam négyszáz forint ösztöndíjat az egyik szobában, és befizettem háromszázkilencvenet a másikban. Maradt tíz forintom. Statisztálni csak a főiskola második évének sikeres elvégzése után lehetett. Mivel élni kellett, elmentünk esti munkára. Vagont hánytunk a Déli pályaudvaron. Amikor a Boráros téri hidat építették, éjszaka rocsóval cementet hordtunk. Ezért a munkáért kilencven forintot kaptunk. Az bizony nagy pénz volt. Reggel hat órakor összefagyva végeztünk. Akkor az éjjel-nappali közértben bevásároltunk. Vettünk májas hurkát meg forró műkakaót. Jól bereggeliztünk, és tízkor mentünk be a főiskolára.”*³¹

Míg az iskolában a tanárai, addig a főiskolán a mesterei határozták meg további életének alakulását. Az elkövetkező években rengeteget tanult és gyakorolt, mivel minden félév végén bizonyítania kellett tudását. Tanáraik nagyon szigorúan, de alaposan felkészítették növendékeiket a színészi pályára. Erre Őze Lajos így emlékezett vissza: *„Kegyetlen korszakban, kegyetlen emberek tanítottak – hála az égnek. Saját érdekünkben voltak kegyetlenek. Gellért Endre vezette a főtanszakot, kiváló pedagógiai érzéssel bánt velünk, de rengeteget jelentett Básti Lajos, Apáthi Imre, Olty Magda jelenléte. Lehotaynak gégerákja volt, de még nagybetegen is pontosan bejárt az órákra. Kegyetlenül tanították azokat, akikből ki akartak valamit csiholni. Megtanultuk tőlük, hogy középszerű életet élni rettenetes. Az halál. Akiben láttak reményt, azzal roppant sokat foglalkoztak...”*³²

Az első év végén tanárai között néhányan még kételkedtek benne, de ahogy előrehaladt ezek a kétségek mindenkiben elmúltak.³³ Az évfolyamtársak zárkózott, de a színpadon megnyíló és sokszor nagyon szórakoztató embernek írták le. Horváth Sándor évfolyamtársa így emlékezett Őzére: *„Én mindig bámultam Lajost a főiskolán. Amint fölment a színpadra, elkezdett belőle bugyborékolni, folyni az élet! Ez a távlati célja, elérhetetlen vágyálma minden színésznek!”*³⁴ Még azok is, akik különösebben nem kedvelték személyiségét, elismerően nyilatkoztak róla: *„Kollégiumi szobatársak voltunk, de soha nem tudtam eligazodni rajta. Nem lehetett eldönteni, mikor mond igazat, és mikor viccel. Minden heccben benne volt, mégis*

31 Valachi (1993), 53.

32 Valachi (1993), 47.

33 Bánki Zsuzsa a másodéves Őzéről: *„Egyik legtehetségesebb növendéke az osztálynak. Szíve, humora, fantáziája van. Kitűnően fejlődik.”* Valachi (1993), 42.

34 Valachi (1993), 43–44.

magányos farkas maradt. Ám amint színpadra lépett, teljesen más emberré változott...” – mesélte Halász László.³⁵

A harmadév végén már egyre több figyelmet kaptak a leendő színészek. Fényképes riport számolt be a hallgatók munkájáról.³⁶ Őze Lajosról is egyre több hír jelent meg. Ekkor tűnt fel egy mellékszerepben az *Egy pikoló világos* című filmben, melyet Máriássy Félix³⁷ rendezett.³⁸ A filmszereplés mellett Őze Lajos a főiskolai vizsgaelőadására is készült. A főszerepet játszotta Horia Lovinescu *A ledöntött fellegvár* című drámájában.³⁹ Erről beszámolt a Színház és Mozi 1955. decemberi száma: „*A darab a szerepek egész sorát kínálja. A legnehezebbi kétségkívül Őze Lajosnak jutott. Ő játszotta Matei-t, a színmű főhősét. Matei egy bojár familia idősebb fia. ... A szinte mindvégig a megszállottság, részegség és idegroham egyre magasabb feszültségeire eljutó színpadi figura hiteles megformálása valóban nehéz feladat lehetett, s a fiatal Őze Lajos derekasan győzte.*”⁴⁰ A tanulmányai végét lezáró vizsgaelőadásai jól sikerültek.⁴¹ A főiskolát jeles eredménnyel végezte el.⁴²

A miskolci színházban

A frissen végzett színésznek Major Tamás⁴³ ösztöndíjat ajánlott fel a Nemzeti Színházban. Őze azonban ragaszkodott ahhoz, hogy vidéken eltölthessen egy évadot, és különböző szerepekben próbálhassa ki magát. Tudta, hogy a Nemzetiben sokkal kevesebb szerepet tudna eljátszani, valamint úgy gondolta még nem áll készen az ország első színházában fellépni.⁴⁴ Választása a Miskolci Nemzeti Színházra esett, melyet ekkor Déryné Színháznak hívtak. Mielőtt elkezdődött volna az 1956–1957-es szezon sok változás történt Őze életében. Szegváron 1956 nyarán elvette a rá hűségesen váró Szabó Magdolnát. Katonai szolgálatát is

35 Valachi (1993), 44.

36 Valachi (1993), 57. Valamint a fotóriportról készült képeket lásd. Képek 3. kép

37 Máriássy Félix (1919–1975) – filmrendező, főiskola tanár. A filmszakmába húszévesen csöppent bele tanoncként. 1949-től már önállóan rendezett filmeket. 1948-tól a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára. 1956-ban Karlove Vary-i fesztiválon nagydíjat kapott az *Egy pikoló világos* című filmjéért. Ebben az évben Kossuth-díjat is megkapta. 1969-ben érdemes művész címmel díjazták. Tüskés – Máriássy (2019), 163.

38 Ez volt első filmje, melyben Seregély szerepét kapta. Őze Lajos további filmszerepeinek listája ezen a linken keresztül tekinthető meg. <https://www.imdb.com/name/nm0960236/> Letöltés időpontja: 2020.03.30 08:30

39 Valachi (1993),

40 Őze egy bojár fiát játszotta, aki kezdetben tudós szeretett volna lenni, de alkoholistává válik a mű végére. Színház (1955), 19.

41 Ezek Goldoni A legyező, valamint Csiky Gergely A komédiás című művek voltak. Valachi (1993), 58.

42 Valachi (1993), 51. valamint lásd képek 4. kép.

43 Major Tamás (1910–1986) – színész, rendező, színigazgató, színészpedagógus, Kossuth-díjas és kiváló művész. Kenyeres (1994), 581.

44 Valachi (1993), 58.

ekkor töltötte le Kalocsán. A történelem azonban közbeszólt; kitört az 1956-os forradalom. A színházi évad félbeszakadt, Őze Lajos csak 1957-ben mutatkozhatott be Miskolcon.⁴⁵ A forradalom leverését követően, a kádári megtorlás időszakában⁴⁶ a helyi pártvezetés minden ok nélkül törölköztetett egy-egy mű színpadi premierjét. A miskolci társulatba fokozatosan illeszkedett be Őze. Ebben az időszakban drámákban és vígjátékokban is fellépett. A Film, Színház, Muzsika 1958-as lapjain is megjelent. Ekkor *A Fruska* című vígjátékban szerepelt, melyről így írt a lap: „Őze Lajos minden sablont kerülve, szellemesen és egyénien oldja meg a félszeg és mégis magabiztos Tony Anderson figuráját. Egyedül mozgásának biztonságából hiányzik még az a színpadi rutin, amit másféléves színészi pályafutása alatt még nem szerezhettek meg.”⁴⁷

Magánéletében újabb változások következtek be. A nyughatatlan színész és az egyszerű életre vágyó feleség között megromlott a házasság. Őze eközben egyre közelebb került a színházban munkatársnőjéhez, Nyilassy Judit⁴⁸ rendezőhöz, akit 1959 nyarán feleségül vett.⁴⁹

A színházi munkájában mindeközben remekelt.⁵⁰ 1959 februárjában kipróbálhatta magát beugróként is. Egyik közeli barátjának szerepét kellett átvennie, amivel megmentette az előadást.⁵¹ Miután egy évadnál többet töltött Miskolcon, 1959 tavaszán megérlelődött Őze Lajosban a váltás igénye, és elfogadta Major Tamás invitálását a Nemzeti Színházba.⁵²

A Nemzeti Színház tagjaként

Őze Lajos a Nemzeti Színház tagja volt egészen haláláig. Gyorsan beilleszkedett a társulatba. Ugyan szigorú hierarchia jellemezte az intézményt, de ez tetszett az ifjú színésznek,

45 Valachi (1993), 59.

46 A megtorlás számadatai: 1959 végéig több mint 35 ezer ember ellen folyt eljárás. Mintegy 22 ezer embert ítélték rövidebb-hosszabb börtönbüntetésre. 229 embert végeztek ki. 13 ezer embert internáltak jogerős ítélet nélkül. A megtorlások elől 200 ezer ember hagyta el az országot. Romsics (2017), 442.

47 Film, Színház, Muzsika (1958), 27. valamint lásd az előadásról készült képet képek: 5. kép.

48 Nyilassy Judit (1929–2007) – rendező, színházigazgató. 1952-ben az ELTE Bölcsészettudományi Karának muzeológia–néprajz szakán végzett. Ezt követően rendezést tanult 1958-ig. 1958–1972 között a Miskolci Nemzeti, majd 1972-től a Budapesti Gyermekszínház rendezője volt. 1963-ban és 1976-ban Jászai Mari-díjat, 1985-ben érdemes művész kitüntetést kapott. <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz17/13.html> Letöltés időpontja: 2020.03.30 13:35

49 Valachi (1993), 70.

50 Főbb szerepei ekkor: Horgasujjú Jakab Brecht *Koldusopera* (1958. május 23.), Hašek *Švejk* (1958. október 3.), Katajev *A kör négyesgésítése* (1958. november 1.) Valachi (1993), 72–73. Ebben az időben a Film, Színház, Muzsika 1958-as számában készült róla egy kép. Ezt lásd képek 5. kép.

51 Aristophanész *Lysistraté* című darabjában vállalta a beugró szerepét. Ekkor Horváth Gyulát helyettesítette. Ez későbbi pályájára is jellemző volt. Rövid idő alatt volt képes megtanulni szerepeket, és beugrani egy-egy színdarabba, ha úgy hozta a sors. Valachi (1993), 74.

52 Valachi (1993), 74.

mivel tudta, hogy előbb utóbb szorgalommal, ő is feljebb juthat.⁵³ Első szerepében Ottót alakította a *Bánk bánban*. Saját maga bukásnak értékelte a szereplését, de a pályatársai és legfőbb kritikusa, felesége ezt máshogy látták. Nyilassy Judit így emlékezett: *„Első szerepe Pesten Ottó volt a Bánk bánban. Nem mondhatom, hogy rendkívüli alakítás volt, de természetesen jó (ő persze pocskéknak érezte). Akkor még nem annyira szerepalakítói képességében rejlett az „Őzeség”, inkább egyénisége sugárzó erejében. Átváltozó képessége még nem nyilvánult meg olyan intenzív fokon, mint néhány évvel később. Akkoriban még csak azt lehetett érezni: valamiféle különleges burok veszi körül ezt a fiatalembert, de egyszer át fogja törni. S ez meg is történt.”*⁵⁴ A színház vezetősége meg volt vele elégedve, és sorra kapta a szerepeket. Régi főiskolai tanáraival is kollegiális, baráti viszonyt alakított ki. Arbuzov Tánya című művében volt tanárával, Básti Lajossal és Törőcsik Marival⁵⁵ került össze a színpadon. Törőcsik Mari az Őze Lajossal való munkára így emlékezett: *„Lajossal kapcsolatos valamennyi emlékem a színpadhoz, a közös munkához kötődik. A munkamódszeréről nem tudok beszélni – ez megfoghatatlan folyamat –, csak arról, milyen volt vele együtt dolgozni. Mint minden igazi nagy tehetség, fantasztikusan jól, érzékenyen, örömtelien próbált. Mindig inspirálóan hatott a partnereire. Nem küszködött, soha nem volt hamis. Minden mozdulata és tette igaz volt – legfeljebb nem illett éppen az adott jelenetbe. Pazarlóan áradt belőle a tehetség. A magánéletét nem ismertem, de a színházi közösségben kinyílt. Akkor volt elemében, ha ő húzta magával a dolgokat.”*⁵⁶

Az idősebb kollégák sokban segítették Őzét. Bihari Józseftől⁵⁷ a színpadi kellékek használatát tanulta meg. Ők ketten híresen keveset beszéltek egymással, de a kapcsolatuk jó volt. Erre Zsolt István, a Nemzeti Színház ügyelője így emlékezett: *„Csodálnám, ha az életben tíz mondatnál többet beszéltek volna egymással, mert sem Bihari, sem Őze nem volt öt mondatnál többre hitelesítve. Amikor ők összekerültek, előadás után, kiskocsmákban, még kisebb kocsmákban, a kilencedik fröccs után, gondolom, már pláne nem beszélgettek. De éppen*

53 Valachi (1993), 75–76.

54 Valachi (1993), 77.

55 Törőcsik Mari (1935–) – színésznő. Már főiskolás korában filmezett. 1958-tól a Nemzeti Színházhoz szerződött. 1979-től a Kisfaludy Színház művészeti vezetője, 1990 óta a szolnoki Szigligeti Színház művésze. 1973-ban Kossuth-díjas, 1964 és 1969 Jászai Mari-díjas, 1971 érdemes és 1977-ben kiváló művész.

<https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz25/294.html> Letöltés időpontja: 2020.03.30 15:10

56 Valachi (1993), 78.

57 Bihari József (1901–1981) – színész. A színtanoda elvégzése után, 1928-ban vidéken kezdte meg pályáját. 1935-től a Vígszínház, 1945–1965-ig a Nemzeti Színház elismert művésze volt.

<https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz02/496.html> Letöltés időpontja: 2020.03.30. 15:50

az ilyen kapcsolat tud rendkívül szorossá válni...”⁵⁸ Gózon Gyula⁵⁹ Őzét „Lajos bátyámnak” hívta, de a fiatal színésztől sokszor segítséget kért, ügyes-bajos dolgainak intézéséhez.⁶⁰ A színházigazgató Major Tamással is jó volt a kapcsolata. A direktor által támogatott színészeket gyakran nem szerette a társulat, azonban Őzét mindenki elfogadta.⁶¹ Nagy teherbírással végezte munkáját. Az 1960-as évben két nagyra becsült kollégája – Apáthi Imre és Gellért Endre – is elhunyt. Haláluk megviselte Őzét, mégis töretlenül dolgozott tovább.⁶² Amikor szükség volt rá hihetetlen rövid idő alatt tanulta meg a szöveget, és ha úgy adódott, helyettesítette kollégáját.⁶³ Sokat segített neki felesége is, aki minden szerepében megnézte. Őze nem szeretett vívódásairól beszélni a próbák során. A beszélgetések közben különböző élethelyzetekbe mégis becsempészte a gondjait, amiket így újra tudott értékelni. Ilyenkor felesége elmondása szerint nagyon boldog volt, hogy sikerült túlélnie nehézségein.⁶⁴ Nem volt egyszerű együtt élni a kiszámíthatatlan színész férjjel, mivel rengeteget vívódott önmagával és hihetetlenül maximalista volt: *„Túlfeszített idegalkat volt. Állandó, örületes intenzitású belső vívódás jellemezte. Önmagát – és környezetét – felőrlő módon maximalista volt. Mindig az volt az érzésem: eredendő boldogtalanságot hordoz magában. Annyit küzdött önmagával, olyan gyakran vallott kudarcot emberi vonatkozásban önmaga előtt, hogy ezek a frusztrációk túlterhelték, labilizálták az idegrendszerét. Az egyik feszültséglevezető eszköz az alkohol volt számára. A másik a kószálás, a céltalan, kényszeres kóborlás. Fogalmam sincs, hol, merre járhatott előadások után, amikor hiába vártam rá otthon órákon át. Ha megjött, sohasem számolt be az élményeiről. De biztosra veszem, hogy ilyenkor jól érezte magát: megszabadult a felgyülemlett feszültségektől, s miközben elvegyült az emberek között, figyelte őket, töltekezett, tapasztalatokat gyűjtött...”*– emlékezett Nyilassy Judit:⁶⁵

Nem szerette, ha az utcán felismerték, vagy autogramot kértek tőle. Felesége szerint, ha nem lett volna kötelező, az előadások végén a legördülő függöny elé sem ment volna ki

58 Valachi (1993), 80.

59 Gózon Gyula (1885–1972) – színész. Rákosi Szidi színiiskoláját végezte el. 1906–1912 között Nagyváradon játszott. 1935-től 1941-ig a zsidótörvény bevezetéséig játszott a Nemzeti Színházba. 1945-től egészen haláláig ennek a társulatnak a tagja volt. Kossuth-díjas (1954), érdemes művész (1951), kiváló művész (1955).

<https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz08/195.html> Letöltés időpontja: 2020.03.30. 16:00

60 Erről Őze Lajos így emlékezett meg: *„Akkor volt hetvenéves, és amikor vasárnap délelőtt matiné ment, berobbanva a színházba általában azt mondta nekem: „Lajos bátyám, átszaladnál a közértbe fél kiló májast venni?” Mondom: „Persze, Gyula bátyám.”* Valachi (1993), 81.

61 Valachi (1993), 93–94.

62 Apáthi Imre, főiskolai tanára és a nemzeti színházbeli rendezője 1960 februárjában hunyt el. Pár hétre rá Gellért Endre hajtott végre öngyilkosságot. Valachi (1993), 78.

63 Gózon Gyula mesélte el Szirtes Ádám helyettesítését a Film, Színház, Muzsika riporterének. A szöveget Őze egy óra alatt tanulta meg és így megmentette az előadást. Film, Színház, Muzsika (1960) 10.

64 Nyilassy Judit visszaemlékezése szerint ekkor édesanyjának papagáját kezdte utánozni. Valachi (1993), 84.

65 Valachi (1993), 84–85.

meghajolni.⁶⁶ A kritikákra nem sokat adott. Egész pályája során a belső értékmérőjére hallgatott. Nagyon megviselte, ha nem úgy sikerült egy alakítása, ahogy eltervezte. 1960-ban el is érkezett az első válságos időszaka, melyről így beszélt: *„Az első válságom akkor kezdődött, amikor el kellett volna játszanom Biberachot a Bánk bánban, és nem tudtam megoldani magamban. Depresszióba estem, s ez odáig ment, hogy elkezdtem nem enni, nem mosakodni, mert nincs értelme, meg lábat mosni, cipőt pucolni sincs értelme...”*⁶⁷ Felesége javaslatára segítséget kért a Róbert Károly körüti kórház idegosztályán. Dr. Haitzsch Emil kezelte egészen a főorvos 1967-ben bekövetkezett haláláig.⁶⁸ Bár a színésznek gyakran voltak rossz pillanatai, kisugárzása kollégáit így is inspirálta: *„Jókedvében sokat viccelt, ugratta a környezetét; máskor csendes volt, visszahúzódó. Ha valami megtetszett neki – egy történet vagy egy szellemes vicc –, akkor azt egyszerűen megélte. Olyan módon tette magáévá, mintha ő élte volna át, vele történt volna meg az eset, s így is mesélte tovább. Nem lóditó szándékkal tette ezt, csak olyan intenzíven eresztette át önmagán a történetet, mintha saját élménye lett volna.”* – mesélte Somogyvári Pál.⁶⁹

Az újságokban 1964-ben cikkek sora jelent meg a Nemzeti Színház lebontásáról. A társulat mindent megtett annak érdekében, hogy ne rombolják le a színházukat, azonban nem jártak sikerrel. Mindenkit megviselt az otthonuk és munkahelyük elvesztése.⁷⁰ Eközben Őze Lajos második házassága is megromlott. Magánéleti nehézségeiről nem beszélt kollégáinak, de akik jól ismerték, észrevették, hogy megváltozott, s a munkájába temetkezett.⁷¹

A színház- és a filmszerepek mellett a rádiózásban is kipróbálta magát.⁷² Ekkor figyelt fel Őze Lajosra Latinovits Zoltán.⁷³ Kapcsolatuk bonyolult volt. Nem sokszor látták őket együtt. A munka során felmerülő problémákat azonban megbeszélték egymással.⁷⁴ Kapcsolatukra Őze így emlékezett: *„Kegyetlen barátságban éltünk Zolival... Olyanok voltunk,*

66 Valachi (1993), 85.

67 Valachi (1993), 87.

68 Őze Lajos a hat-hét évnyi ismertségük alatt csak párszor, és akkor is rövid ideig volt kórházi kezelésen. Ekkor versmondással gyógyult, melyeket egy csehszlovák magnetofonra is felmondott. Emellett felesége elmondása szerint a hímzés is megnyugtatóan hatott rá. Valachi (1993), 88–90.

69 Valachi (1993), 93.

70 Valachi (1993), 97–98,

71 Valachi (1993), 99–100.

72 A Magyar Rádió irodalmi osztályán egy szentesi ismerőssel, Dorogi Zsigmonddal kezdett el dolgozni. Valachi (1993), 104.

73 Latinovits Zoltán (1931–1976) – színész, rendező. A Budapesti Műszaki Egyetem Építészmérnöki karán szerzett diplomát. 1956–1959 között a debreceni Csokonai Színházban, 1959–1961-ban a miskolci Nemzeti, 1961–1962 ismét a debreceni, 1962–1966 a Vígszínház művésze volt. Jászai Mari-díjas (1966), Balázs Béla-díjas (1970), érdemes művész (1975), 1989-ben posztumusz Kossuth-díjat kapott.

<https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz14/104.html> Letöltés időpontja: 2020.03.31. 10:50

74 Valachi (1993), 105.

*mint két tigris fullasztó nyári délután. Elterpeszkedett nyugvásban néztük egymást, horkantottunk egyet, aztán hosszú csönd következett, majd megint egy hörgés...*⁷⁵

A társulat 1966-ban a Hevesi Sándor téri felújított színházépületbe költözött. Az új helyszínen megindult a Major Tamás és a Marton Endre körüli csoportosulások közötti vetélkedés, amitől Őze határozottan elzárkózott. Ekkortól kezdve hívta magát „színjátékosnak”. Erről az időszakról így nyilatkozott: *„Nagyon sok a színész – és kevés a színjátékos! A művészek sajnos csak nappal művészek. De este hétkor, amikor felmegy a függöny, nem látom, hol vannak. Pedig ezt éppen fordítva tartanám jónak. Hogy csak a színpadon bizonyítsunk, és például ne az igazgatói irodákban. Hál’ Istennek, én Ausztria vagyok. Semleges. Csak azzal szövetkezem, aki színházat akar csinálni. Azzal szívvel-lélekkel együtt vagyok. De egyre kevesebben vagyunk, az biztos.”*⁷⁶

Törőcsik Mari is megemlítette a színház kettészakadását. Ő azonban úgy emlékezett vissza, hogy Őze bármelyik rendezővel együtt tudott dolgozni, így végső soron nem kellett választania egyik oldal közül sem.⁷⁷ Emellett több dolgot is megengedhetett magának, mint színésztársai. Kállai Ferenc megemlítette, hogy úgy öltözött fel, és járt be a színházba, mint egy titkosügynök. Ha igazságérzetét bántotta valami, akkor a maga feje után ment, és nem mérte fel annak következményeit sem. Ezért adta vissza párttagkönyvét is.⁷⁸ A színházi sikerek ekkor is rendre követték egymást.⁷⁹ Ezekben a darabokban szegény sorsú embereket alakított. Szerette a szolgálai szerepeket, melyeken minden előadása során változtatott egy kicsit, így elmondható, hogy nem volt két ugyanolyan előadása. Magánéletében ismét rátalált a szerelem. 1968. húsvétján megkérte Thoma Ildikó kezét, majd még szeptember 12-én feleségül is vette. Két fiuk született, Gábor és Áron.⁸⁰

Pályája csúcán

Az 1960-as évek végére Őze Lajos a nagy színészek közé emelkedett. Ezt pályatársai is elismerték. Erre Iglódi István így emlékezett: *„Lajos próbamódszere is egyéni volt. Mindig önálló elképzelés alapján közelített a figurához, de nagy szükségét érezte a rendező*

75 Valachi (1993), 106.

76 Valachi (1993), 107.

77 Valachi (1993), 107.

78 Valachi (1993), 109.

79 Ezek közül a legsikeresebbek 1967-ben Molière *A fősvény* (Katona József Színház, 1967. május 26., szerepe: Jakab úr) valamint a Gyulai Várszínházba bemutatott Calderon *Huncut kísértet* (1967. július 22., szerepe: Cosma) című mű volt. Valachi (1993), 111-112.

80 Valachi (1993), 113.

*instrukcióinak is. Rendezni nem akar, tökéletesen kielégítette őt színészi hivatása. Fantasztikus intenzitással dolgozott. Nem csinált lötyögő próbákat. Egy pillanat alatt fejest ugrott a szerepbe, szinte egész lényét beledobta a figurába. Félelmetesen végletes dolgokat csinált már a második próbán, amikor a többiek még a szöveggel voltak elfoglalva. Semmi nem volt tőle idegen. Nem lepődött meg, ha a rendező azt mondta neki, úgy kell nevetnie, mint egy lónak, vagy legyen homokszem egy Doxa órában. Jóízű kíváncsisággal dolgozott: önmagát is, kollégáit és a rendezőjét is meg akarta lepni. Ha még többet kértek tőle, annak csak örült.*⁸¹ A színház mellett egyre több filmben szerepelt. A filmrendezők szerettek vele dolgozni, mert amit kértek tőle azt maximálisan megcsinálta, de közben saját ízlésének megfelelően alakította a szerepeit.⁸² Az 1960-as években több nagyszerű alakítása is volt.⁸³ Klasszikus szerepe lett Virág elvtárs, melyet Bacsó Péter⁸⁴ *A tanú* című, 1969-ben forgatott filmjében játszott.⁸⁵ Ettől kezdve élete végéig szinte az összes Bacsó-filmben szerepelt.⁸⁶ A rendező így emlékezett vissza Őze alakítására: „*A tanú című filmben egy fontos és bonyolult szerepet, az egyik fő figurát kellett megformálnia, aki feláldozza életét egy téveszméért, a cél érdekében minden eszközt felhasznál, ugyanakkor szentimentális: saját áldozatával majdhogynem atyai viszonyban, egyfajta paternalista-kreatúra kapcsolatban van. A próbafelvételen olyanfajta magatartást keresgélünk közösen, hogy a kondenzált funkcionárius figurája ne egyértelműen paródia legyen, hanem eltorzult szubjektív hite tegye őt nevetségessé. Lajos már a próbafelvételen eltalálta ezt a sajátos magatartást, gesztusrendszert, hanghordozást. S rengeteg ötlete volt a forgatás során. Ő találta ki például azt a mozdulatot, hogy a prűd Virág Árpád leplet dob a szobájában lévő női akt szoborra, mert nem tűri a meztelenséget a környezetében, s kurtának találja a szobalányi beosztást teljesítő elvtársnő, a volt partizán szoknyáját is.*”⁸⁷ A film azonban csak a forgatását követően tíz évvel később jelenhetett meg, addig csak zárt körben vetítették.⁸⁸

81 Valachi (1993), 116.

82 Valachi (1993), 117–118.

83 A teljesség igénye nélkül: 1962: Áprilisi riadó; 1964: Így jöttem; 1965: Hús óra; 1966: Szegénylegények; 1966: Hideg napok. Őze Lajos további filmes szerepléseit lásd az alábbi linken:
<https://www.imdb.com/name/nm0960236/> Letöltés időpontja: 2020.03.31. 12:30

84 Bacsó Péter (1928–2009) – rendező. A Színház és Filmművészeti Főiskolán végzett 1950-ben. Első rendezése 1964-ben a Nyáron egyszerű című film volt. 1969-ben rendezte meg *A tanú* című filmet, melyet tíz évig betiltottak. Az 1981-es cannes-i filmfesztiválon nagy sikert aratott. Balázs Béla-díjas (1968), érdemes művész (1972), kiváló művész (1983), Kossuth-díjas (1985). <https://port.hu/adatlap/szemely/bacso-peter/person-167>
Letöltés időpontja: 2020.03.31. 15:00.

85 A film előkészületeiről a Film, Színház, Muzsika 1969-es számaiban többször beszámoltak. Lásd képek 6. és 7. kép.

86 Valachi (1993), 121–122.

87 Valachi (1993), 122.

88 Valachi (1993), 122.

1969 júniusában nyirokérrendszeri daganatot diagnosztizáltak nála. A kezelőorvos az alkoholtól és a színésztől is eltiltotta volna Őzét, mivel ezek mind siettették a betegség előrehaladását. Egészségügyi állapotáról a kollégáival nem beszélt, csak néhányan tudták azt, hogy kezelésekre járt. A betegségeket és az azokból való gyógyulást Őze különös ismertetőjelének tekintették. Zolnay Zsuzsa így emlékezett erre az időszakra: „*Egyszer sápadt volt, máskor sárga lett. Gyűrött volt, utána kisimult és jókedvű lett. A világ hetedik csodája volt, hogy ilyen beteg fizikummal panasz nélkül tudott létezni.*”⁸⁹ Bessenyei Ferenc az állandó haláltól való fenyegetettséggel magyarázta, hogy Őze miért volt állandóan felpörgetett állapotban, és közben miért élt több életet is egyszerre.⁹⁰

A *Bánk bán*ban 1970-ben Tiborc szerepét játszotta. A bemutatót követően a társulat titkos szavazáson neki ítélte a Farkas–Ratkó gyűrűt. Még ugyan ebben az évben megkapta a Jászai Mari-díj első fokozatát is.⁹¹ A színházban az újonnan odakerült és arra érdemes színésztársakat is felkarolta, és segítette. Iglódi István Őze Lajosról: „*Annál meglepőbb volt számomra, amikor Illés Endre Az idegen című darabjának egyik próbája után odajött hozzám, és tanácsokat adott, hogyan közelítem meg a szerepemet. Jólesett a figyelme, mert a Nemzetiben nemigen volt jellemző, hogy a régi színészek leereszkedjenek az újakhoz, a kezdőkhöz. Nála a szóbaállás a melléállás jele volt. Akit szóra méltatott, azzal szimpatizált...*”⁹² A kritikusok elismerően írtak róla. 1975-ben a Marton Endre rendezte *Bánk bán*ban ismét Biberach szerepét kapta, és ekkor már sikerre vitte a korábban bukásnak megélt szerepét, melyet sikerült átértelmeznie.⁹³

Színészi sikerei ellenére nem felejtette el honnan jött. Szülőföldjéhez kötődő kapcsolata, mint ahogyan élete is, bonyolult volt. Szerette Szentest, de pár napnál többet sohasem töltött ott. Hirtelen jött ötlettől vezérelve előadások után taxival hazautazott édesanyjához, majd még az este folyamán vissza is tért Budapestre. Amikor szülővárosában lépett fel kollégái észrevették, hogy sokkal jobban izgult, mint általában. Az amúgy is maximalista színész Szentesen még jobban meg akart felelni nézőközönségének. Dorogi Zsigmond Őze kitüntetésére így emlékezett: „*Amikor érdemes művész lett, húsz gratuláló táviratot mutatott, ezekkel a szavakkal: „Nézd, ezek közül egy hiányzik.” Ugyanis éppen Szentesről nem érkezett egy sem.*”⁹⁴

89 Valachi (1993), 124.

90 Valachi (1993), 124–125.

91 Valachi (1993), 128.

92. Valachi (1993), 130.

93 Valachi (1993), 136.

94 Valachi (1993), 145.

Pályája végén

A színészi karrierje 1976-ban ismét válságba került. Márciusban mutatták be Shakespeare II. Richárdját Major Tamás rendezésében. Őze Lajos kapta a címszerepet.⁹⁵ Élete legnagyobb bukásának értékelte ezt az alakítást. A kritikusok eközben nem őt, hanem a rendezést marasztalták el. Későbbi interjúiban így emlékezett meg erről: „*Nem voltam méltó a magam elvárásához. Nagyot akartam markolni, azt hiszem...*”⁹⁶ A kudarcot nem tudta elviselni. A pályatársak sem őt hibáztatták a bukásért. Őze súlyosbodó betegsége miatt, egyre gyakrabban nyúlt az alkoholhoz, és ezt a kollégái egyre kevésbé tudták tolerálni. Az addig sem túlságosan bőbeszédű Őze ezután még jobban bezárkózott. Csurka László így emlékezett Őzére: „*Két részre lehet osztani az életét. Az első egy lényegesen vidámabb, egészségesebb időszak volt. Miután azonban megtudta az orvostól, hogy egy rosszindulatú daganat van a füle mögött, kvázi halálra van ítélve, attól kezdve soha nem kapcsolta ki a másik énjét. Az a régi, jó kedélyű, jó humorú Őze Lajos egy magába zárkózó, végtelenül racionalista, megridegült ember lett...*”⁹⁷ Kollégái is egyre többet beszéltek káros szenvedélyéről,⁹⁸ ezért romlott meg a családi élete is.⁹⁹

Az ötödik pecsét című film 1976-os forgatásán ismét megcsillogtatta zseniális színészi tehetségét.¹⁰⁰ Latinovits Zoltán nagybetegen vett részt a felvételeken. Mint később kiderült ez volt az utolsó közös filmjük. Latinovits betegsége miatt ingerlékenyebb volt, és vitatkozott a stábtagokkal, amikor azok nem akarták beengedni a kutyáját a forgatásra. Ezt követően Őze a saját jelenetét tökéletesen játszotta el. Cserhalmi György visszaemlékezése szerint ekkor kapta Őze Latinovitstól a híres egy forintost, melyet élete végéig őrzött. A nagy színésztárs 1976-ban bekövetkezett halála mélyen megrendítette.¹⁰¹

95 Lásd képek 8. kép

96 Valachi (1993), 158.

97 Valachi (1993), 166.

98 Az egyik történetet Csurka László mesélte el: „*Híres története az alkoholról a Fábri-film forgatásához kapcsolódik. Az ötödik pecsétet hetekig nem tudták befejezni, mert olyan állapotban volt állandóan, hogy nem tudott kamera elé menni. Akkor testőrt állítottak mellé, és amikor reggel belépett a filmgyárba, majdhogynem megmotozták. Bement nyolcra, tök józanul, nem volt nála semmi ital, vigyázták minden lépését – és tízre már totál részeg volt. Kiderült, hogy előző éjszaka átmászott a kerítésen, becsempészett az egyik véccé tartályába egy üveg cseresznyepálinkát, másnap forgatás közben pedig ki-kijárt a helyiségbe, meghúzta az üveget, visszarakta rejtkehelyére, és mind ittasabban tért vissza a stábhöz. Csak sokára jöttek rá a fortélyra.*” Valachi (1993), 160.

99 Valachi (1993), 160.

100 A forgatásról készült képet lásd képek 9. kép.

101 Valachi (1993), 162.

Ezután ismét sikeres évek következtek. 1977 januárjában Örkény *Kulcskeresők* című darabjában Bolyongó alakításával varázsolta el a nézőközönséget.¹⁰² A Gyulai Várszínházban 1978 nyarán Harag György rendezésében Székely János *Caligula helytartója* című drámájában remekelt. Játékáról így írt Koltai Tamás a Színház című folyóirat 1978. októberi számában: „Őze Lajosnak szentendrei Malvoliója óta legjobb alakítása Barakiás, a zsidó főpap. A megalázottak elesettsége és ereje, fölénye és kínja, büszkesége és kiszolgáltatottsága, ravaszkodása és nyíltsága egyszerre jelenik meg a rabbi bölcs nyugalmában, gunyoros hajlongásaiban vagy rítust végző méltóságteljes szertartásosságában. Egy tökéletesen láthatatlan eszközrendszer – a hang, a gesztus, a test, az idegek fölötti teljes uralom – biztosítja, hogy a figura lefojtottsága mögött a belső folyamatok gazdagságát érezzük.”¹⁰³

Az 1978–1979-es évadban – Székely Gábor¹⁰⁴ és Zsámbéki Gábor¹⁰⁵ személyében – új vezetés került a Nemzeti Színház élére. Őze kezdetben jól kijött Székellyel és Zsámbékival, s a két vezető úgy tervezte, a színészre építve fogja megújítani a színházat. Hamarosan azonban sajnálattal látták, hogy Őze már nem terhelhető úgy, mint régen.¹⁰⁶ A vele dolgozó rendezők és színésztársak munkáját is megnehezítette. Betegsége és súlyosbodó alkohol okozta problémái miatt a próbákon hullámzó teljesítményt nyújtott.¹⁰⁷ Kollégái tehetségében nem kételkedtek.¹⁰⁸ Családjától való elköltözése után egyre több időt töltött a Nemzeti Színházban, melyet otthonának is tekintett.¹⁰⁹

102 Valachi (1993), 172.

103 Valachi (1993), 173 valamint Színház (1978), 19.

104 Székely Gábor (1944–) – rendező, színházigazgató. A főiskolát 1968-ban végezte el rendező szakon. 1968-tól a szolnoki Szigligeti Színház rendezője, 1971–1980ban főrendezője, 1980–1982 között a Nemzeti Színház főrendezője. 1982-ben a Katona József Színház alapító tagja, 1989-ig igazgatója. Kossuth-díjas (1988), Jászai Mari-díjas (1974), érdemes (1978) és kiváló művész (1986).

<https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz24/194.html> Letöltés időpontja: 2020.04.04. 08:15

105 Zsámbéki Gábor (1943–) – rendező, színházigazgató. A főiskola rendező szakának elvégzése után 1968-ban a kaposvári Csiky Gergely Színház rendezője, 1975–1978 között igazgatója. Ezt követően a Nemzeti Színház rendezője, majd 1982-től Székely Gábor mellett a Katona József Színház művészeti vezetője, 1989 óta főrendezője. Kossuth-díjas (1988), Jászai Mari-díjas (1973), érdemes művész (1981).

<https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz32/5.html> Letöltés időpontja: 2020.04.01. 08:20

106 Az újonnan kinevezett vezetők Őzét Szentendréren látták 1973-ban Malvolio alakításában. Akkor a színész még remekelt. 1978-ra azonban a munka jóval nehezebbé vált vele. Valachi (1993), 173–176.

107 Ascher Tamás így emlékezett erre az időszakra: „Ha italoan próbált, néha sziporkázóan ihletett volt – de a következő alkalommal már nem emlékezett nagyszerű ötleteire. Újra a nulláról kellett indulni. Előadáson is előfordult, hogy ittasan játszott, noha nem látszott rajta. Olyan koncentrációval csinálta végig, hogy a nézőtérrel csak azt lehetett észrevenni, hogy rendkívül lelassul a tempója. Ettől még súlyosabb lett a jelenléte, de megzavarta a többi szereplőt, mert kizökkentette az előadást eredeti ritmusából. Démoni erejű csöndjei lenyűgözték a nézőket, de kollégái reszkettek, tudván, hogy a szöveget felejtette el éppen.” Valachi (1993), 177.

108 Valachi (1993), 177–179.

109 Valachi (1993), 181–182.

A magánéletéről egészen 1978-as rádióinterjújáig az átlagemberek csak nagyon keveset tudhattak. Nem szeretett erről beszélni. Az *Önarckép, befejezetlen...* című rádióadásban nyílt meg először, és mondta el élettörténetét.¹¹⁰ A pályatársak többsége nem tudta, vagy nem akarta elhinni róla, hogy nagybeteg.¹¹¹ Fizikailag nagyon megviselte a betegség, így egyre kevesebb szerepet osztottak rá. Emiatt stílust váltott és egyszemélyes színházat „alapított”. Ilyen egyszemélyes előadása volt Latinovits Zoltán 50. születésnapjára emlékező estje. Ekkor saját élménye alapján mesélte el, hogyan kapta Latinovitstól azt a híres egyforintost.¹¹²

A színház mellett több filmszerepet is kapott.¹¹³ Ekkor játszotta el Bodor László szerepét Gothár Péter¹¹⁴ *Megáll az idő* című filmjében. Egy 1956-os forradalmárt formált meg, aki a börtönbüntetését letöltötte, de személyisége torzult, és a tinédzser főszereplők apapótlékává vált, s be kellett illeszkednie a rendszerbe, ha élni akart.¹¹⁵ A filmvászonon aratott sikerei meghozták neki utolsó két nagy színházi alakítását.

Az első az 1982. november 12-én Békés András rendezésében bemutatott *Volpone avagy a pénz komédiája* című darab volt, melyben az uzsorást, Corbaccio formálta meg.¹¹⁶ Mind a nézőknek mind a kritikusoknak tetszett az alakítása – méltán érdemelte ki az évad legjobb férfi mellékszereplőjének járó díjat.¹¹⁷ Ennek a darabnak az egyik előadásához kötődik egy incidens. Székelyi József a második rész elején megszakította az előadást, és technikai szünetet kért. A nézők állítólag nem vették észre ezt, egy kis szünet után lement a darab. Székelyi és Öze fegyelmit kapott az eset után. Mint később Székelyi elmondta ő azért szakította félbe az előadást, mert féltette Öze egészségét. A nagybeteg színész ekkor valóban erős gyógyszereket szedett fájdalmaira. Az eset miatt Székelyi a Jászai Mari-díjtól, Öze pedig

110 A halál közeledte folyamatosan nyomasztotta. Ezt így fogalmazta meg: „*Félek a haláltól. Nem tudom elképzelni, hogy nem látom a színházat, nem látom az utat, a várost. Egyszerűen nem tudom elképzelni azt a véget, aminek nem tudom a kezdetét. Én dolgozni akarok. Szeretek élni, és nem tudom elképzelni, milyen állapot az, amikor az ember nincs. Ezért érdekel a halál, sajnos. Néha már-már kipróbálnám, milyen a nemlét, viszont annyi önkontrollom mégiscsak van, hogy tudjam: onnan nincs visszaút.*” Valachi (1993), 192–194.

111 Pápai Erzsébet: „*Bámulatos volt, hogy amikor már tudta: menthetetlen, akkor sem lett belőle gonosz ember. Nem játszotta el, hogy halálraítélte, tehát bármit megengedhet magának, gátlástalanul kioszthatja a véleményét. Elegánsan élte végig az utolsó időszakát.*” Valachi (1993), 196.

112 Valachi (1993), 197.

113 1982 és 1983-ban összesen 14 filmben szerepelt. <https://www.imdb.com/name/nm0960236/> Letöltés időpontja: 2020.04.01. 14:10

114 Gothár Péter (1947–) – rendező. 1968-tól a televíziónál rendezőasszisztensként dolgozott. 1971–1974 végezte el a Színház- és Filmművészeti Főiskola tévé rendezői szakát. 1975-től az MTV rendezője. 1979–1981 a kaposvári Csiky Gergely Színház főrendezője. Rendszeresen dolgozott a Katona József Színházban. Balázs Béla-díjas (1987), érdemes művész (1990). <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz08/190.html> Letöltés időpontja: 2020.04.01 14:30

115 Valachi (1993), 205–206.

116 A darabról készült felvételt lásd képek 10. kép

117 Valachi (1993), 206.

a Kossuth-díjtól esett el, de nem bánta.¹¹⁸ Megvolt a véleménye az elismerésekről: „A kitüntetésről nekem az a véleményem, hogy olyan, mint a bomba: felülről dobják, és rendszerint hülyét vagy ártatlant talál.”¹¹⁹

A másik nagy szerepét – Lőrinc barátot – Shakespeare *Rómeó és Júliájában* játszotta. György Péter így látta Őze szerepépítését: „*Megint csak áll, hogy Őze egy-egy mozdulattal, hangsúllyal, villanással képes arra, hogy megfordítsa az egész előadás menetét, új ízeket villantson fel egy-egy mosollyal. Nem hagy ki egyetlenegy poént sem, minden, látszatra semleges szövegből is képes — akár a darab ellenére is — mulatságot formálni, játéklehetőséget teremteni saját magának. Amint belép a színre, az egész játék ura: valóban nem engedi meg, hogy másra figyelni lehessen. Ám meg lehetne kívánni e nagy színésztől, hogy túl önnön játékedvén, legyen tekintettel az egész előadásra, a tőle független jelenetek stílusára is. Jelenleg – már vagy még – nem a többiekkel együtt játszik, hanem sokkal inkább önnön magát szórakoztatja, s végtelen tehetségével így is elbűvöli hálás nézőit.*”¹²⁰ 1983. április 8-án volt a premier. Előadás közben elment a hangja, és csak nagy erőlködés árán tudta eljátszani a szerepet. A bemutató utáni banketten az állapota romlott. Mentőt kellett hozzá hívni. Ezt követően hónapokig lábadozott.¹²¹ Sikeresen felgyógyult, és újra munkába állt. Ekkor befejezte a Bacsó Péter rendezte *Te rongyos élet* című filmet, és a színházban is visszavette szerepeit.¹²²

Betegsége azonban 1983 nyarán ismét kiújult, ezért újra kórházba került. Lábadozása idején III. Richárd szerepére készült; 1983 őszén azt tervezték, hogy 1984 tavaszán lesz a bemutató. Ezt orvosának is gyakran megemlítette. Dr. Nagy Lajos így emlékezett erre: „*Azt mondta, ez lesz pályafutásának csúcsa, mindig erre a szerepre várt, s most, hogy megkapta, „Majd meglátják, tanár uram, úgy fogom megcsinálni, hogy ilyen még nem volt, merem remélni.*”¹²³ Miután kicsit jobban lett elkezdték a próbákat. Ezek során gyakran konfliktusba keveredett színésztársaival. Már a díszlettervezés is megindult, amikor kiderült, hogy Őze ismét megbetegedett; abba kellett hagyni a próbákat. Nehezen engedte el ezt a szerepet.¹²⁴

118 Székhelyi miután a színházzal megromlott a viszonya elhagyta a Nemzetit. Valachi (1993), 207–209.

119 Valachi (1993), 210.

120 Színház (1983), 7.

121 Kezelőorvosa ekkor dr. Nagy Lajos volt. Valachi (1993), 212–213.

122 Bacsó Péter azt hitte, hogy a filmben, az Őze által megálmódott köhögőrohamot a színész találta ki, mint dramaturgiai ötletet. Ezzel szemben ez a köhögés már betegségének előrehaladott állapotát jelezte. Valachi (1993), 214.

123 Valachi (1993), 215–216.

124 Valachi (1993), 216–218

Utolsó színházi fellépése Gyulához köthető; 1984 nyarán Módos Péter *És itt a Földön is* című darabjában játszott. A főpróbáról szállodai szállására küldték, mivel nagyon rossz állapotba került. Az egyik előadást esőben játszották, meghűlt, s a János kórházba került.¹²⁵

Bacsó Péter gyakran bejárt a lábadozó Őze Lajoshoz. Sokat beszéltek a készülő *Hány az óra, Vekker úr?* című filmről. Bacsó Péter odaadta a forgatókönyvet, és beszélgettek a szerepről is. Őze Lajos ragaszkodott hozzá, hogy ő játszhassa el a főszerepet. Erre Bacsó Péter így emlékezett: „*Még a Te rongyos élet felvételei idején elmondtam Lajosnak a Vekker úr témáját – alapja egy Páskándi-novella volt –, s ő borzasztóan harapott rá. Már akkor megbeszéltük, hogy ő játssza el a zsidó órás szerepét, akiben belül állandóan ketyeg egy óra, amelyet nem lehet leállítani, hiába verik agyon a nyilas megszállás idején, mert ez az óra a szabadság, az értelem, az emberi identitás kifejeződése.*”¹²⁶ Megkezdték a film forgatását. A stáb októberben Kőszegre költözött, ahol az órásüzlet körüli jeleneteket vették fel. Őze mellett ekkor már állandó orvosi felügyelet volt. Erre az időszakra orvosa így emlékezett: „*Naponta össze kellett hangolni a gyártási tervet az ő pillanatnyi egészségi állapotával. Ott minden Őze Lajos centrikusan történt. A stábértekezlet fölért egy konzíliummal. Mindig az én beszámolómat hallgatták meg először: mi várható, mire lesz képes másnap Lajos. Én még ilyen fegyelmezett stábot nem láttam. Mindenki azt leste, mire van szüksége. Amit kértem neki – lakókocsit, speciális diétás ételt, bármit –, azonnal teljesítették. A szállodában a szomszéd szobában aludtam. Megbeszéltem Lajossal: ha rosszul van, jelezzen, mert a technikus fölszerelt az ágya mellett egy csipogó csengőt. Jellemző rá, hogy ez a csengő soha nem szólalt meg. Borzasztóan fegyelmezett volt. Nagyon-nagyon akarta, hogy sikerüljön ez a film; ugyanakkor tudta, hogy meg fog halni. De nem készült rá. Semmiféle olyan kijelentést nem tett, amely arra utalt volna, hogy búcsúzik. Sőt még a forgatás megszakadásakor is az foglalkoztatta, mikor tudja folytatni a munkát. Aggódott, nem haragszik-e rá a rendező, nem okoz-e nehézséget a stábnak. És készült vissza.*”¹²⁷ A forgatás során egy felvevőgép még a szünetekben is vette az eseményeket.¹²⁸ Ezekon Őze Lajos halálát követően bemutatott felvételeken is látszik mennyire nehéz volt a nagybeteg színésznek leforgatni a jeleneteket.¹²⁹ Félbe is kellett szakítani a munkálatokat, mivel

125 Valachi (1993), 221–222.

126 Valachi (1993), 224.

127 Valachi (1993), 228.

128 Őze Lajos halála után mutatták be Halász Gábor operatőr és Tolmár Tamás rendező *Az utolsó tangó Őze Lajos emlékére* című felvételeket. Valachi (1993), 230.

129 A Film, Színház, Muzsika 1984-es számába is beszámolt a forgatásról ezeket a képeket lásd képek 11. kép.

olyan rossz lett az egészségi állapota. Visszavitték a budapesti kórházba, ahol 1984. október 21-én hunyt el.¹³⁰

Pályatársai 1984. november 6-án a Farkasréten temették. Törőcsik Mari ezekkel a szavakkal búcsúztatta: „*Minden idők egyik legnagyobb magyar színészét búcsúztatjuk most. A legkiválóbbaknak abból a fajtájából, akiknél a tökéletes szakmai tudás csak másodlagos az idegrendszer állandó és sajátos vibrálása mögött. Olyan színészt, aki mindenekelőtt egyéniség, személyiség volt.*”¹³¹

Halálát követően a Gyulai Várszínházban 1988-ban megalapították az Óze Lajos-díjat, melynek első kitüntetettje Fülöp Zsigmond volt.¹³² Óze Lajos a rendszerváltást követően, 1990 márciusában posztumusz Kossuth-díjat kapott.¹³³ Emlékét Szentesen egy mozi és egy utca is megőrizte. Óze Lajos születésének 85. évfordulója alkalmából, 2020-ban a Koszta József Múzeum emlékkiállítással tiszteleg a „Színjátékosnak.”¹³⁴

130 Valachi (1993), 234.

131 Valachi (1993), 239.

132 Az 1988 óta díjazottak listáját lásd: https://hu.wikipedia.org/wiki/%C5%90ze_Lajos-d%C3%ADj Letöltés időpontja: 2020.04.02. 08:30

133 Valachi (1993), 247.

134 <https://magyarmuzeumok.hu/cikk/oze-lajos-emleket-orzo-kiallitast-rendeznek-szentesen> Letöltés időpontja: 2020.04.02. 11:00

IRODALOM:

Kenyeres, Ágnes (1994): Magyar Életrajzi Lexikon. Budapest, Akadémiai Kiadó.

Labádi, Lajos (2000): Szentes vázlatos története. In: Kis-Rácz, Antalné – Labádi, Lajos –Vörös, Gabriella (szerk.): Szentes helyismereti kézikönyve I. Szentes: Szentes Város Önkormányzata és a Csongrád Megyei Levéltár. 99-199. p

Tüskés, Anna – Máriássy, Péter (2019): A Máriássy család ősgalériája. Budapest, Kalligram.

Romsics, Ignác (2017): Magyarország története. Budapest, Kossuth Kiadó.

Valachi, Anna (1993): A színjátékos életei. Budapest, Hunga-Print Nyomda és Kiadó.

SAJTÓFORRÁSOK:

Film, Színház, Muzsika 1958.01.31. 2. évf. 5.sz. 27.p.: Bán: Fruska a miskolci Déry színházban.

Film, Színház, Muzsika 1960.04.15. 4. évf. 16.sz. 10.p.: Demeter Imre: Színházi séta Gózon Gyulával.

Film, Színház, Muzsika 1969.05.30. 13. évf. 18.sz. 8.p.: Körmendi Judit: Fábri Zoltán – filmfőszerepben.

Film, Színház, Muzsika 1969.08.30. 13. évf. 35. sz. 5.p.: (szerző ismeretlen)

Film, Színház, Muzsika 1976.03.20. 20. évf. 12. sz. 4p.: Apáti Miklós: Nemzeti Színház II. Richárd

Film, Színház, Muzsika 1984.11.17. 28. évf. 46. sz. 14–15.p.: Gách Marianne: „Rólam szól a film” Őze Lajosra emlékezve.

Színház 1978.10.01. 11. évf. 10. sz. 16-19.p.: Koltai Tamás: A helytartó lelkiismereti drámája.

Színház 1983.06.01. 16. évf. 6. sz. 7. p.: György Péter: Halvány költészet és trágár valóság. A Romeo és Júlia a Nemzetiben.

Színház és Mozi 1955.04.15. 8. évf. 15. sz. 12-13.p.: Nyerges Ágnes: Színész akarok lenni..!

Színház és Mozi 1955.12.23. 8. évf. 51. sz. 19.p.: Csobádi Péter: Vizsgaelőadás.

Új Tükör 1976.07.20. 13. évf. 29. sz. 12.p.: Szendi Horváth Éva: Az ötödik pecsét

Új Tükör 1982.11.28. 19. évf. 48. sz. 285.p.: Koltai Tamás: Volpone a Várszínházban.

INTERNETES FORRÁSOK:

Bacsó Péter életrajza: <https://port.hu/adatlap/szemely/bacso-peter/person-167>

Bihari József életrajza: <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz02/496.html>

Gothár Péter életrajza: <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz08/190.html>

Gózon Gyula életrajza: <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz08/195.html>

Latiovits Zoltán életrajza: <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz14/104.html>

Molnár Gál Péter életrajza: <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz15/473.html>

Nyilassy Judit életrajza: <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz17/13.html>

Székely Gábor életrajza: <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz24/194.html>

Simon Zsuzsa életrajza: <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz23/180.html>

Törőcsik Mari életrajza: <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz25/294.html>

Zsámbéki Gábor életrajza: <https://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz32/5.html>

http://www.fortepan.hu/_photo/display/142872.jpg

<https://www.imdb.com/name/nm0960236/>

<https://magyarmuzeumok.hu/cikk/oze-lajos-emleket-orzo-kiallitast-rendeznek-szentesen>

<http://www.szentesinfo.hu/cd/helyismeret/varostortenet/index.htm>

https://hu.wikipedia.org/wiki/%C5%90ze_Lajos-d%C3%ADj

KÉPEK:

1. kép Cséplés Szentesen az 1930-as években. Forrás:

<http://www.szentesinfo.hu/cd/helyismeret/varostortenet/index.htm>



2. kép Szentes belvárosa, Szent Imre herceg utca 1936. Forrás:

<http://www.fortepan.hu/photo/display/142872.jpg>



3. kép A Színház- és Filmművészeti Főiskola harmadik évfolyama 1955-ben. Forrás Színház és Mozi (1955), 13.



A fiatal dramaturgjelöltek sűrűn igénybe veszik a Főiskola jól felszerelt könyvtárát



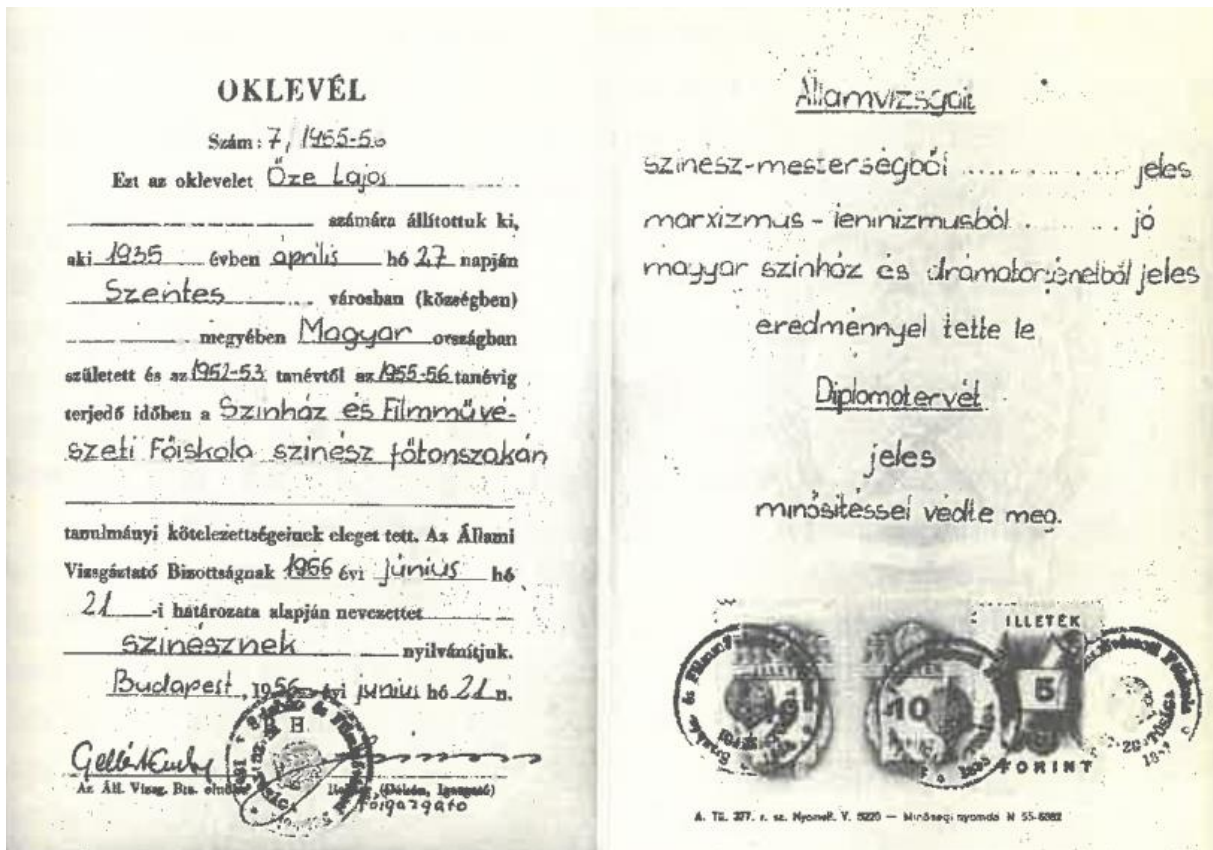
Gellért Endre főtanácsvezető részletes útbaigazítást ad az előkészítendő jelenethez...



A színész főtanács III. évfolyama az »Antigone«-ból próbál egy jelenetet

(Fotó Székely László)

4. kép Óze Lajos jeles diplomája. Forrás: Valachi (1993), 51.



5. kép Óze Lajos és Szentirmay Éva a Fruska című vígjátékban Miskolcon. Forrás: Film, Színház, Muzsika (1958), 27.



6. kép A Tanú című film egyik jelente. Pelikán elvtársat vadászatra invitálja Bástyá elvtárs. Forrás: Film, Színház, Muzsika (1969), 5.



7. kép A tanú című film jelenetében Kállai Ferenc és Óze Lajos Forrás: Film, Színház, Muzsika (1969). 8.



8. kép Avar István és Őze Lajos a II. Richárdban. Forrás: Film, Színház, Muzsika (1976),

4.



9. kép Őze Lajos Az ötödik pecsét című film jelenetében. Forrás: Új Tükör (1976), 12.



10. kép Óze Lajos, mint Corbaccio. Forrás: Új Tükör (1982), 28.



11. kép Utolsó filmjében a Hány az óra, Vekker úr?-ban. Forrás: Film, Színház, Muzsika (1984), 14.



Summary

In the first part of my study, my aim is to present Lajos Óze's life and work, his difficult childhood and school years. His talent was discovered by his Hungarian literature teacher who helped Óze to start his acting career beginning it in the countryside where he was able to try himself in several plays. From his rich work, I only present his main theatrical roles and the most important stages of his film career. During his acting years, he played in approximately a hundred theatrical performances and starred in at least the same number of films. His career was broken by a disease and died young, yet he left behind a finished oeuvre that still affects actors.